

Kultura je způsob života

modrá šance

pro kulturu

Miroslava Němcová – stínová ministryně kultury ODS

Miroslava Němcová

stínová ministryně kultury ODS

Miroslava Němcová se narodila 17. 11. 1952 v Novém Městě na Moravě, dnes žije ve Žďáru nad Sázavou.

Absolvovala Střední zemědělskou a technickou školu v Havlíčkově Brodě. Poté pracovala jako odborná referentka v Českém statistickém úřadu, od roku 1992 je majitelkou knihkupectví ve Žďáru nad Sázavou.

V letech 1994–1998 byla členkou Rady města Žďár nad Sázavou a v letech 1998–2002 členkou městského zastupitelstva. Od roku 1998 je poslankyní Parlamentu ČR. V roce 2002 se stala místopředsedkyní Poslanecké sněmovny. Stínovou ministryní kultury byla i v letech 1998–2002. V roce 2002 byla zvolena místopředsedkyní ODS.

Do ODS vstoupila v roce 1992.

Je vdaná, má jednoho syna.

OBSAH

1. VZTAH STÁTU A KULTURY	3
1.1. Úvod	3
1.2. Památková péče	3
1.3. Muzea a galerie	4
1.4. Literatura a knižní kultura, veřejné knihovny	6
1.5. Příspěvkové organizace zřizované MK	7
1.6. Sdělovací prostředky	8
1.7. Rozpočet Ministerstva kultury ČR	9
2. VZTAH STÁTU A CÍRKVÍ	10
2.1. Úvod	10
2.2. Současný model financování církví v České republice	12
2.3. Modely financování církví v Evropě	16
2.4. Podrobnější formy financování církví	17

1. VZTAH STÁTU A KULTURY

1.1. ÚVOD

Vztah státu a kultury ODS definovala zřetelně již na počátku devadesátých let. Kulturu chápeme jako projev individuálních zájmů, které každý z nás v jiné míře potřebuje k formování svých názorů, k prosazení svého pohledu na svět, k uplatnění svého talentu. Kultura je způsob života. Tak jako v jiných oblastech, i v kultuře má ODS jasnou představu o tom, jaká je role státu. Co mu přísluší a co nikoli. Usilujeme o vytvoření transparentního systému, který jasně vymezení, co je veřejnou službou a má ji zajišťovat stát, a naopak, co patří výlučně do sféry individuálního občanského rozhodování a stát do tohoto prostoru vstupovat nemá.

1.2. PAMÁTKOVÁ PÉČE

Péče o památky (movité i nemovité) do kategorie veřejné služby patří. V současnosti je v ČR evidováno téměř 42 500 nemovitých a 835 000 movitých kulturních památek, 193 národních kulturních památek, 113 památkových rezervací, 437 památkových zón. 12 kulturních statků je na Seznamu světového kulturního dědictví UNESCO.

Česká republika patří z tohoto pohledu mezi významná kulturní centra. V období socialismu byly deformovány vlastnické vztahy a stát péči o naše kulturní dědictví zanedbával. Dělo se tak záměrně, byl to projev snahy o likvidaci všeho, co nesouviselo s komunistickou ideologií. Vyrovnat se s touto skutečností bylo jednou z priorit vlád ODS. V první polovině devadesátých let byla stanovena pravidla péče o naše kulturní dědictví. Státní rozpočty v těchto letech nemohly odstranit všechny škody vzniklé v předchozích padesáti letech. Přesto se však změnila tvář našich měst i obcí.

1.2.1. Financování památkové péče

Vlastníkům je poskytována finanční podpora na opravu či zachování kulturních památek. Děje se tak přímo z rozpočtů obcí, krajů i státu.

Kapitola ministerstva kultury obsahuje tyto specializované programy:

- 1) **Havarijní program** (naléhavé opravy nemovitých památek)
- 2) **Program regenerace městských památkových rezervací a zón** (na financování se podílí stát, vlastník a příslušné město)
- 3) **Program záchrany architektonického dědictví** (hrady, zámky, kostely, kláštery, historické zahrady)

Kultura je způsob života

- 4) **Program péče o vesnické památkové rezervace, zóny a krajinné památkové zóny** (lidová architektura – zemědělské usedlosti, chalupy, kapličky...)
- 5) **Program restaurování movitých kulturních památek**

Ministerstvo kultury prostřednictvím těchto programů hradí více než polovinu (57%) z celkové hodnoty díla. V letech 1998–2003 tyto programy disponovaly částkou necelých 3,5 mld. korun. Přestože náklady na tyto práce rostou, podpora ze strany ministerstva klesá.

Tabulka č. 1: Výdaje MK na specializované programy

Rok	Výdaj v mil. Kč
1998	741
1999	745
2000	588
2001	810
2002	711
2003	625

Zdroj: Sborník statí o kultuře v letech 1998–2003, MK květen 2004

V oblasti památkové péče má stát v následujících letech několik základních úloh:

- **organizovat sběr a dostupnost veškerých údajů o památkovém fondu,**
- **na základě kvalitních informací rozhodovat o péči o movité i nemovité kulturní památky,**
- **vytvořit takový systém péče o památkový fond, který zabrání jeho ničení a chátrání,**
- **pro odpovídající úroveň péče zajistit dostatek finančních prostředků ze státního rozpočtu,**
- **spolupracovat s kraji a obcemi zejména v oblasti odborné a finanční (rozpočtové určení daní),**
- **posílit postavení vlastníků památek,**
- **vhodným způsobem zajistit prezentaci našeho kulturního dědictví,**
- **zajistit možnost čerpání finančních prostředků z evropských fondů,**
- **lépe než dosud využít dochovaný památkový fond v cestovním ruchu.**

1.3. MUZEA A GALERIE

I do této oblasti zasáhla reforma veřejné správy. Většina muzeí a galerií byla převedena do majetku krajů. Stát (ministerstvo kultury) zřizuje od 1. 1. 2003 celkem 17 muzeí a galerií.

Tabulka č. 2: Muzea a galerie zřizované Ministerstvem kultury ČR od 1. 1. 2003

Muzeum	Kraj, sídlo
Národní muzeum	Praha
Národní galerie	Praha
Národní technické muzeum	Praha
Národní zemědělské muzeum	Praha
Památník národního písemnictví	Praha
Uměleckoprůmyslové muzeum	Praha
Památník Tereziín	Ústecký, Tereziín
Husitské muzeum v Táboře	Jihočeský, Tábor
Moravské zemské muzeum	Jihomoravský, Brno
Technické muzeum v Brně	Jihomoravský, Brno
Moravská galerie v Brně	Jihomoravský, Brno
Slezské zemské muzeum v Opavě	Moravskoslezský, Opava
Památník Lidice	Středočeský, Lidice
Muzeum J. A. Komenského v Uherském Brodě	Zlínský, Uherský Brod
Valašské muzeum v přírodě v Rožnově pod Radhoštěm	Zlínský, Rožnov pod Radhoštěm
Muzeum skla a bižuterie v Jablonci nad Nisou	Liberecký, Jablonec nad Nisou
Muzeum loutkářských kultur v Chrudimi	Pardubický, Chrudim

Zdroj: Sborník statí o kultuře v letech 1998–2003, MK květen 2004

Kraje se této oblasti věnovaly, i když nedostávaly od státu vzhledem k převedenému majetku odpovídající finanční prostředky. Převedené instituce díky dobremu fungování krajů slouží občanům na stejné, ne-li vyšší úrovni.

Povodně v roce 2002 postihly velmi těžce sbírky i budovy některých muzeí a galerií. Dosud na likvidaci škod bylo vydáno 152,5 mil. korun. Pro roky 2004 a 2005 je na tyto účely v plánech MK částka 380 mil. korun. Tyto peníze nestačí a ministerstvo nepřichází s detailním návrhem, jak financovat např. záchranu zmrazených archivních dokumentů. Je nutno zajistit kapacity odborné (spolupráce se zahraničními restaurátorskými centry) a získat finanční podpory z evropských fondů. Jedná se o úkol, jehož řešení předpokládá dobu několika desetiletí.

Co je třeba změnit v oblasti muzeí a galerií:

- **zajistit v rámci rozpočtového určení daní dostatečný prostor pro vlastníky (kraje a obce), aby mohly rozšiřovat sbírky a kvalitně o ně pečovat,**
- **připravit na základě zahraničních zkušeností změnu prezentování muzejních a galerijních sbírek tak, aby se staly přitažlivými centry zejména pro děti a mladé lidi,**
- **využít lépe části sbírek v depozitářích, zpřístupnit je více veřejnosti,**
- **zvýšit platy odborných zaměstnanců muzeí a galerií.**

Kultura je způsob života

1.4. LITERATURA A KNIŽNÍ KULTURA, VEŘEJNÉ KNIHOVNY

V první polovině devadesátých let zaznamenal knižní trh prudký růst. Bylo to dáno tím, že vycházely knihy komunisty zakázaných autorů, kvalitní encyklopedie (i pro děti), jazyková literatura a odborná literatura ze všech oblastí. V ČR působí zhruba 3 300 vydavatelů. Stát podporuje vydávání literárních časopisů, sborníků, knih. Přehled o této podpoře přináší následující tabulka.

Tabulka č. 3: Přehled dotací v oblasti literatury a knižní kultury

Program/grant (částky v tis. Kč)	1999	2000	2001	2002	2003
vydávání české a překl. literatury	2 965	2 814	2 850	2 167	2 130
vydávání dětské ilustrované literatury	600	550	650	500	700
další projekty (akce, periodika...)	7 959	8 210	8 751	6 729	7 417
vytvoření a vydání literárního díla		859	644	500	420+400
překlad české literatury v zahraničí	1 500	1 750	1 430	1 238	1 083
Česká knihovna	2 498	2 600	2 600	2 168	1800

Zdroj: Sborník statí o kultuře v letech 1998–2003, MK květen 2004

V České republice funguje zhruba 6 000 veřejných knihoven. Jsou zřizovány státem, kraji (v každém kraji existuje krajská knihovna), obecními úřady a řadou dalších institucí (školy, nemocnice, vědecké ústavy, občanská sdružení).

Tabulka č. 4: Vybrané statistické údaje za oblast knihoven

	1999	2000	2001	2002
počet knihoven	6 077	6 019	6 091	6 057
počet poboček	1 122	1 122	1 089	1 005
počet knihovních jednotek	59 760 990	60 179 653	60 191 490	60 669 380
počet čtenářů	1 497 327	1 523 005	1 512 717	1 533 135
počet návštěvníků	17 585 940	18 188 459	18 364 073	19 657 619
počet výpůjček	70 105 856	70 400 600	69 864 356	70 825 448
prostř. na nákup knihovního fondu	193 940 500	198 949 200	205 712 500	248 271 700
počet studijních míst	12 436	13 960	16 773	18 529
počet počítačů pro uživatele	1 353	1 977	3 218	4 237
z toho napojených na internet	621	1 111	2 146	3 081

Zdroj: Sborník statí o kultuře v letech 1998–2003, MK květen 2004

Co je třeba zlepšit:

- **zvýšit počet knihoven s veřejnou internetovou stanicí,**
- **změnit dosud nízké platové ohodnocení pracovníků knihoven.**

1.5. PŘÍSPĚVKOVÉ ORGANIZACE ZŘIZOVANÉ MK

ODS chápe jako povinnost státu účelné nakládání s veřejnými prostředky. Budeme vyžadovat důslednější kontrolu užití těchto prostředků v příspěvkových organizacích, kde je zřizovatelem stát.

Přehled příspěvkových organizací:

Národní divadlo (opera, činohra, balet)

Státní opera Praha

Česká filharmonie

Laterna magika

Pražský filharmonický sbor

Divadelní ústav

Muzea a galerie (viz tabulka č. 2)

1.5.1. Financování příspěvkových organizací v působnosti Ministerstva kultury ČR

Náklady těchto institucí jsou plně hrazeny ze státního rozpočtu. Tyto instituce jsou finančně závislé na zřizovateli, tedy státu, který hradí jejich veškeré náklady.

Na základě zákona č. 218/2000 Sb./ jsou státem hrazené náklady rozděleny do těchto skupin:

- a) příspěvek na provoz ze státního rozpočtu nebo odvod z provozu do státního rozpočtu,
- b) individuální a systémové dotace na financování programů a akcí,
- c) návratná finanční výpomoc,
- d) odvod z odpisů.

Tabulka č. 5: Vývoj poskytnutých dotací a příspěvků na provoz (v tis. Kč)

PO podle odvětví	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Galerie	322 498	367 045	536 808	438 062	274 984	296 933
Muzea	455 057	441 716	495 858	520 684	420 591	497 287
Knihovny	351 785	355 558	395 339	435 138	290 679	277 289
Památkové ústavy	445 283	463 465	534 175	523 222	604 563	726 010
Divadla	309 230	325 879	348 210	400 682	364 385	452 935
Umělecké soubory	80 167	84 706	84 531	86 351	73 266	81 713
Ostatní činnosti	71 264	75 789	99 612	91 088	86 294	87 467
Celkem	2 035 284	2 114 158	2 494 533	2 495 227	2 114 762	2 419 634
Celkový počet PO v působnosti MK	82	82	81	79	39	39

Zdroj: Sborník statí o kultuře v letech 1998–2003, MK květen 2004

1.6. SDĚLOVACÍ PROSTŘEDKY

Elektronická média

V ČR existuje naprosto svobodné mediální prostředí. Tištěná ani elektronická média nepodléhají jiné kontrole státu, než kterou ukládají příslušné zákony.

Problém je ve způsobu obsazení regulačních orgánů (Rada České televize, Rada Českého rozhlasu, Rada České tiskové kanceláře, Rada pro rozhlasové a televizní vysílání). Socialistická vláda obsadila tyto kontrolní orgány zejména svými lidmi, nerespektovala výsledky parlamentních voleb a neumožnila demokratické opozici odpovídající účast v těchto orgánech. Tím paradoxně oslabil (zejména finančně) veřejnoprávní média samotná. Opozice, která nemůže účinně kontrolovat to, zda stát svého vlivu v médiích nezneužívá, nemůže přistoupit na návrhy ministerstva kultury na zvýšení koncesionářských poplatků.

Za nezvládnutou oblast považujeme přípravu na digitální vysílání v ČR. Telekomunikační úřad je v kompetenčním sporu s RRTV kvůli přidělování licencí k provozování digitálního vysílání. V řadě evropských zemí byla přijata legislativa, která digitální vysílání upravuje. U nás měl být předložen zákon do konce roku 2002, dosud se tak nestalo. Protože nebyly definovány zákonné podmínky přechodu z analogového na digitální televizní vysílání, hrozí, že licence budou přidělovány netransparentním způsobem. Občané nejsou dobře informováni o časovém horizontu tohoto přechodu a o tom, jaké technické zařízení a za jakou cenu jim umožní nový typ vysílání přijímat. I zde se otvírá prostor pro ty, kteří budou mít ve správný čas správné informace. Jinak řečeno, vzniká zde další prokorupční prostor a zároveň živná půda pro klientelismus.

Tisk

Ministerstvo kultury vede evidenci periodického tisku. Obsahuje více než 11 700 titulů. Od roku 2000 platí nový tiskový zákon.

Co je třeba změnit:

- **způsob navrhování a volení kontrolních rad** (chceme změnit dosud neprůhledné množství nejrůznějších institucí a organizací, které mohou členy navrhovat, na systém, kdy jmenování i odpovědnost bude v kompetenci Poslanecké sněmovny, která bude zodpovídat za odbornou úroveň členů těchto kontrolních orgánů). Vzhledem k tomu, že se jedná o správní orgán státu, musí být jasná odpovědnost za obsazení těchto funkcí a garantována odborná úroveň všech členů rad.
- **vytvořit jeden kontrolní orgán sloučením ČTÚ a RRTV**
- **přijmout zákon o digitálním vysílání, který zajistí kvalitní úpravu mediálního prostředí**

1.7. ROZPOČET MINISTERSTVA KULTURY

Přehled o výdajích v letech 1998–2003 je uveden v následující tabulce.

Tabulka č. 6: Výdaje státu na kulturu (v tis. Kč)

rok	celkové výdaje státního rozpočtu	výdaje kap. 334 = MK	výdaje kap. 334 = MK bez církví (MK-CNS)	podíl MK na celk. výdajích v % sl.4/sl.2*100
1	2	3	4	5
1998	566 741 126	4 397 466	3 690 099	0,65
1999	596 909 065	5 244 078	4 571 271	0,77
2000	632 268 248	5 371 730	4 582 163	0,72
2001	693 920 279	4 760 291	3 812 370	0,55
2002	750 682 697	4 809 334	3 798 425	0,51
2003	795 362 391	6 159 905	5 029 061	0,63

Zdroj: Sborník statí o kultuře v letech 1998–2003, MK květen 2004

Z této tabulky je zřetelné, že v posledních třech letech je podíl ze státního rozpočtu určený pro kulturu nižší než na konci vlády ODS. Ministerstvo kultury není opakovaně schopno dodržet své deklarované závazky k regionálním divadlům a stálým symfonickým orchestrům a pěveckým sborům. Speciální programy, které na tyto účely byly vytvořeny a jsou v závazné struktuře resortního rozpočtu, neobsahují po několik let žádnou, nebo jen naprosto zanedbatelnou částku, která fungování těchto těles v žádném případě neumožňuje.

Závěr:

Vláda sociální demokracie se ke kultuře hlásila jako k jedné z důležitých oblastí. Klesající rozpočet ministerstva kultury vládu usvědčuje z klamání. Vláda selhává nejenom ve finanční oblasti, ale také v přípravě důležitých zákonů, které by upravily například přechod na digitální televizní vysílání. ODS je připravena problémy popsané v tomto materiálu řešit.

2. VZTAH STÁTU A CÍRKVÍ

2.1. ÚVOD

Listina základních práv a svobod, čl. 2, odst. 1: Stát je založen na demokratických hodnotách a nesmí se vázat ani na výlučnou ideologii, ani na náboženské vyznání.

Od svého vzniku v roce 1918 nebyl tento stát svázan s žádnou církví. Všechny církve v naší zemi mají stejné právní postavení, nikoli však stejné postavení ekonomické. Jejich materiální postavení je dáno historickým vývojem.

Vztah státu a církví byl jedním z velkých témat první republiky, ale v této etapě našich dějin vyřešen nebyl. Komunistická diktatura nemohla znamenat žádnou naději pro nikoho. Církve a věřící byli vystaveni útlaku, který neměl obdoby v okolních zemích.

Po roce 1989 byly nastoleny poměry, které znamenaly okamžité zlepšení:

- Byl zrušen Státní úřad pro věci církevní (což byl nástroj státu k potlačování církví) a řada směrnic, které život církví svazovaly.
- Přijetím Listiny základních práv a svobod (1992) byla zaručena široká náboženská svoboda.
- Církvím bylo přiznáno právo zřizovat církevní školy, které jsou v oblasti neinvestičních nákladů financovány jako školy státní.
- Od roku 1990 jsou charitativní a podobné církevní aktivity dotovány ze státního rozpočtu (ministerstvo práce a sociálních věcí, ministerstvo zdravotnictví).
- Z rozpočtu ministerstva kultury jsou každoročně poskytovány příspěvky na opravy a rekonstrukce církevních památek.
- Od roku 1994 mohou církve působit v armádě a vězeňství.
- Byly přijaty restituční zákony a církvím navracena část komunisty zabaveného majetku. Jednalo se o tzv. výčtový zákon, kterým bylo na římskokatolickou církev převedeno 172 majetkových souborů. Tak jako na ostatní restituenty, i na církve musela být užita zásada nápravy pouze některých majetkových křivd. Restituce nutně byly omezeny principem „společenské spravedlnosti a hospodářské únosnosti“.
- Zákonnými úpravami (Zákon o svobodě náboženské víry a postavení církví (č. 3/2002 Sb.) a novela zákona o hospodářském zabezpečení církví (změna 3/2002 Sb. zákona č. 218/1949 Sb.), **bylo dosaženo takové úrovně vztahu státu a církví, kterou sami církevní představitelé hodnotí jako mimořádnou pokud jde o míru náboženské svobody či vnitřní autonomie církví. Uznávají, že je nejvyšší v naší dosavadní historii a přinejmenším na stejné úrovni ostatních demokratických států.**

V současné době je v České republice registrováno 26 církví a náboženských společností. Na základě zákona č. 218/1949 (novelizován r. 2002) je 17 z těchto registrovaných církví financováno ze státního rozpočtu (tabulka č. 1).

Podle posledního sčítání lidu se k církvím v naší zemi hlásí téměř 3,3 milionu věřících. Od roku 1991 došlo k poklesu věřících o 1,4 mil. osob.

Tab. č. 1: Přehled registrovaných církví a náboženských společností

A. Církev a náboženské společnosti registrované podle zákona č. 308/1991 Sb.			
	Název církve, náboženské společnosti	Datum registrace, resp. recepce (rok 1991)	Financované státem dle zák. 218/1949 Sb.
1.	Apoštolská církev	1989	ANO
2.	Bratrská jednota baptistů	1951	ANO
3.	Církev adventistů sedmého dne	1951	ANO
		(1952-56 odňato)	ANO
4.	Církev bratrská	1951	ANO
5.	Církev československá husitská	1920	ANO
6.	Církev Ježíše Krista Svatých posledních dnů	1990	Církev nevyužívá možnosti dané zákonem
7.	Církev řeckokatolická	recepce z Rakouska-Uherska (1950-68 odňato)	ANO
8.	Církev římskokatolická	recepce z Rakouska-Uherska	ANO
9.	Českobratrská církev evangelická	recepce z Rakouska-Uherska	ANO
10.	Evangelická církev a. v. v ČR	recepce z Rakouska-Uherska	ANO
11.	Evangelická církev metodistická	1951	ANO
12.	Federace židovských obcí v ČR	recepce z Rakouska-Uherska	ANO
13.	Jednota bratrská	recepce z Rakouska-Uherska	ANO
14.	Křesťanské sbory	1956	Církev nevyužívá možnosti dané zákonem
15.	Luterská evangelická církev a. v. v ČR	19. 1. 1995	ANO
16.	Náboženská společnost českých unitářů	1930	ANO
17.	Náboženská společnost Svědkové Jehovovi	1.9.1993	Církev nevyužívá možnosti dané zákonem
18.	Novoapoštolská církev	1956	Církev nevyužívá možnosti dané zákonem
19.	Pravoslavná církev v českých zemích	recepce z Rakouska-Uherska	ANO
20.	Slezská církev evangelická a. v.	recepce z Rakouska-Uherska	ANO
21.	Starokatolická církev v ČR	recepce z Rakouska-Uherska	ANO
B. Církev a náboženské společnosti registrované podle zákona č. 3/2002 Sb.			
22.	Církev Křesťanská společenství	20. 6. 2002	NE
23.	Obec křesťanů v České republice	4. 9. 2002	NE
24.	Mezinárodní společnost pro vědomí Krišny, Hnutí Haré Krišna	21. 11. 2002	NE
25.	Česká hinduistická náboženská společnost	25. 11. 2002	NE
26.	Ústředí muslimských obcí	17. 9. 2004	NE

2.2. SOUČASNÝ MODEL FINANCOVÁNÍ CÍRKVÍ V ČESKÉ REPUBLICĚ

Církev a náboženské společnosti jsou financovány státem. Přechod na jiný model financování je diskutován od roku 1989. Církev nejprve požadovaly finanční nezávislost na státu – tedy princip odluky. Nyní dávají přednost jiným modelům, ale dosud nebylo dosaženo shody s ministerstvem kultury na nové úpravě. Návrhy ministrů kultury za KDU-ČSL (J. Kabát, P. Tigrid, J. Talíř) do r. 1997 neobsahovaly detailní řešení všech existujících modelů financování církví, za socialistické vlády (P. Dostál) žádný návrh předložen nebyl.

Církev, které nebyly státem financovány před r. 2002 (před nabytím účinnosti Zákona o církvích a náboženských společnostech), mohou toto právo získat až po splnění zákonných podmínek. Způsob financování je obdobný jako např. u státní správy, státního školství, policie či armády. Finanční vztah je z hlediska státního rozpočtu založen na postavení církví jako organizační součásti rozpočtové sféry, tj. na stavu „sloučení“ státu a církví. Charakteristikou tohoto vztahu je neadresnost, anonymita mezi občanem – daňovým poplatníkem a užitím finančních prostředků pro konkrétní církev. Systém nerozlišuje, zda prostředky státního rozpočtu použité na financování církví jsou od občana, který je nebo není členem církve, je věřící či ateista.

Dosavadní státní financování církví lze rozlišit na dvě oblasti:

- 1) vnitřní platby** – úhrada interních nákladů spojených s fungováním jednotlivých církví – **tzv. platby „dovnitř“** vlastních církví – podpora kultovní činnosti církví (platy duchovních a církevní administrativy, provozní náklady),
- 2) vnější platby** – **tzv. platby „navenek“** – podpora širší veřejně prospěšné činnosti církví, tedy aktivity podobné jiným neziskovým organizacím (vzdělávání, výchova, sport, charita) – neboli příspěvek státu na výkon veřejné služby.

Cílem transformace vztahu státu a církví by mělo být v každém případě zachování finanční podpory státu v oblasti vnějších plateb – bod 2) a změna financování plateb vnitřních – bod 1).

Finanční prostředky pro církev jsou součástí rozpočtu ministerstva kultury. Uvádějí se v těchto závazných ukazatelích:

- platy duchovních,
- pojistné k platbám duchovních,
- platy církevní administrativy,
- pojistné církevní administrativy,
- ostatní věcné náklady (prostředky na provoz ústředí církví),
- údržba církevního majetku.

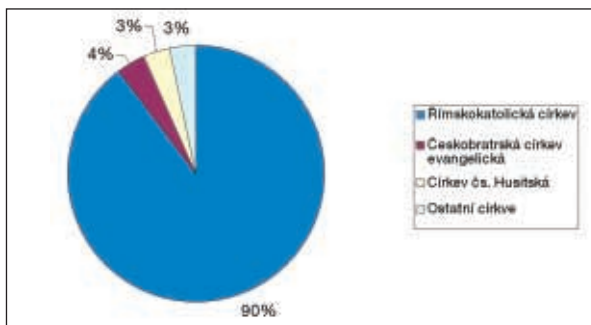
Finanční objemy poskytované ze státního rozpočtu na tyto účely uvádí tabulka č. 2 – Financování církví a náboženských společností. Z grafu č. 2 je zřejmý zřetelný nárůst těchto prostředků v časové řadě.

Tabulka č. 2: Financování církví a náboženských společností prostřednictvím OC Ministerstva kultury ČR (v tis. Kč)

	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Prostředky na činnost církví a náboženských společností ze zák. č.218/49	377 399	393 308	545 860	539 689	543 719	606 832	665 293	737 680	839 610	929 051
MZDY celkem vč. pojištění	281 267	290 173	421 802	446 475	470 000	549 000	614 431	672 235	773 610	864 051
Mzdy duchovních celkem	255 467	263 871	388 400	408 200	431 299		571 290	627 234	728 801	818 101
z toho: platy							422 825	464 618	540 145	606 000
pojistné							148 465	162 616	188 656	212 101
Mzdy administrativy celkem	25 800	26 302	33 402	38 275	38 701		43 141	45 001	44 809	45 950
z toho: platy							31 813	33 334	33 193	34 000
pojistné							11 328	11 667	11 616	11 950
Ostatní věcné náklady – provoz církví	96 132	103 135	69 058	45 164	37 719	36 919	38 833	40 700	40 700	39 700
Prostředky na údržbu církevního majetku (do r. 2000 opravy církevních kulturních památek)			55 000	48 050	36 000	20 913	12 029	24 745	25 300	25 300
Podíl mezd duchovních na celkových výdajích	67,69%	67,09%	71,15%	75,64%	79,32%		85,87%	85,03%	86,80%	88,06%

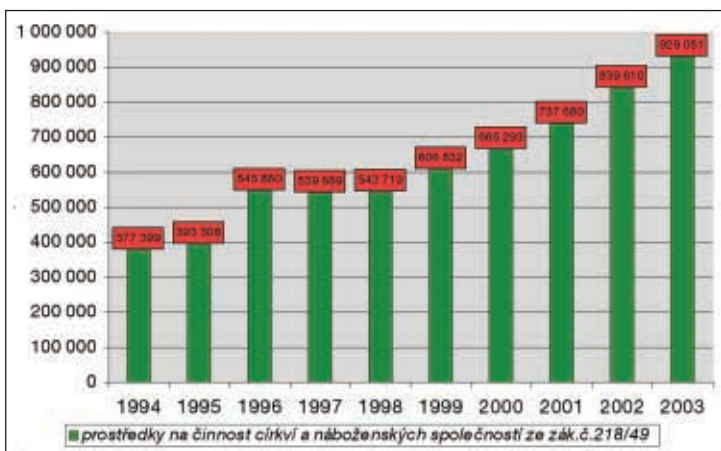
Poznámka: V roce 1999 – změna metodiky

Graf č. 1: Podíl věřících jednotlivých církví na celkovém počtu věřících z církví financovaných státem

Kultura je způsob života

Graf č. 2: Vývoj prostředků na financování církví (v tis. Kč)

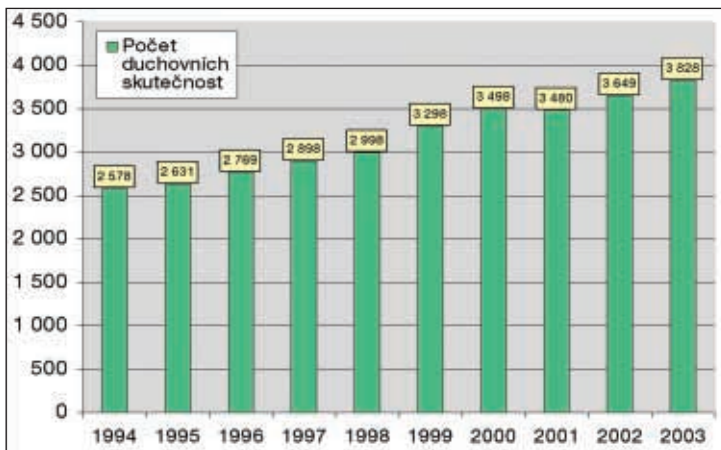
Tabulka č. 3: Objemy výdajů ze státního rozpočtu – dle jednotlivých církví

Název církve, náboženské spol.	Celkem hrazeno ze SR jednotlivým církvím (v tis. Kč)			
	2000	2001	2002	2003
Římskokatolická církev	468 972	520 542	585 416	643 586
Ostatní církve a náboženské spol.:	196 321	217 138	254 781	285 465
Českokobratrská církev evangelická	45 789	49 177	55 038	63 900
Církev čs. husitská	55 403	56 638	66 255	75 850
Slezská církev evang. a. v. v ČR	13 573	15 230	17 064	19 318
Pravoslavná církev	17 544	22 725	27 551	27 655
Apoštolská církev	16 202	18 377	21 198	24 515
Církev bratrská	12 836	14 037	17 228	19 497
Řeckokatolická církev	5 291	7 193	7 847	8 360
Evangel. církev a. v.	1 423	1 830	2 127	2 014
Evangelická církev metod.	5 803	6 497	7 273	8 852
Jednota bratrská	9 357	9 846	12 451	14 045
Luterská církev ev. a. v.	2 585	2 623	3 285	3 426
Starokatolická církev	4 734	6 314	7 818	8 046
Federace židovských obcí	4 671	4 834	7 953	8 463
NS českých unitářů	927	972	935	766
Církev advent. sedmého dne	184	466	379	379
CELKEM	665 293	737 680	839 610	929 051

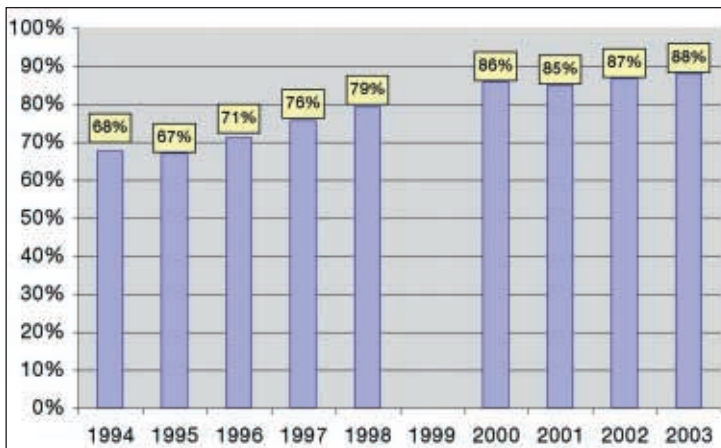
Nárůst prostředků vydávaných ze státního rozpočtu na financování církví je zejména důsledkem růstu počtu duchovních – viz graf č. 3.

Graf č. 3: Vývoj počtu duchovních v letech 1994–2003

Procentuální podíl mezd duchovních na celkovém státním příspěvku uvádí graf č. 4. Údaje vycházejí z tabulky č. 2, Financování církví. Příspěvek státu na platy duchovních a pojistné k platům se každoročně zvyšuje. Je to dáno tím, že církev při přípravě rozpočtu pouze nahlásí počty duchovních a na tyto počty ministerstvo kultury dle platových tříd a stupňů propočte celkovou výši příspěvku v daném roce. Stát nemá nástroj, kterým by ovlivňoval počty duchovních.

Graf č. 4: Vývoj podílu mezd duchovních na celkových výdajích

Kultura je způsob života

Platy a pojistné církevní administrativy stát automaticky nezvyšuje jako u duchovních. Věcné náklady a prostředky na údržbu církevního majetku jsou každoročně zvyšovány o inflaci.

Pro církve jsou určeny i další prostředky ze státního rozpočtu:

- kapitola Všeobecná pokladní správa (VPS) obsahuje **prostředky na opravy a rekonstrukce církevních kulturních památek**,
- kapitola ministerstva školství mládeže a tělovýchovy – **zahrnuje dotace církevním školám**,

Tabulka č. 4: Vývoj financování církevních škol a školských zařízení

	Schválený rozpočet v tis. Kč	Upravený rozpočet v tis. Kč
1999	337 172	400 000
2000	398 800	398 824
2001	470 000	506 577
2002	535 600	535 600
2003	618 156	618 756
2004	664 793	

- další prostředky vyčleňuje každoročně rozpočet ministerstva kultury v **Programu záchrany architektonického dědictví** (prostředky na opravy církevních staveb).

2.3. MODELY FINANCOVÁNÍ CÍRKVÍ V EVROPĚ

System církevního financování je v každé zemi určován specifickým historickým vývojem.

Existují dva základní modely:

- **financování církví státem** (Belgie, Řecko),
- **financování církví jejich členy**, zde lze rozlišit čtyři dílčí formy:
  - a) dary a sbírky (Velká Británie, Irsko, Francie, Portugalsko, Nizozemí)
  - b) církevní příspěvky (Rakousko)
  - c) církevní daň (Německo, Švýcarsko, skandinávské země)
  - d) daňové asignace (Itálie, Španělsko, Maďarsko) – u této formy však jde o skryté státní subvencování církví, neboť stát se ve prospěch církví zříká části daní.

V obou modelech platí, že buď stát nebo církev představují hlavní zdroj příjmů církví. V praxi většinou existuje smíšený model.

Je-li hlavním zdrojem příjmů církví státní rozpočet, doplňkovým zdrojem jsou vlastní příjmy církví z drobných podnikatelských aktivit (ediční činnost, prodej brožur, příjmy z vlastnictví pozemků apod.).

Jsou-li hlavním zdrojem příjmů církví poplatky jejich členů, je doplňkovým příjmem příspěvek státu za výkon veřejných služeb (sociální sféra, zdravotnictví, školství...), příspěvek na opravu církevních kulturních památek a daňová zvýhodnění.

Rozsah státního příspěvku se v jednotlivých zemích značně liší – od minimálního (Velká Británie, Francie) po štědrý (Rakousko, Německo, Švýcarsko).

2.4. PODROBNĚJŠÍ FORMY FINANCOVÁNÍ CÍRKVÍ

2.4.1. Samofinancování vnitřních nákladů formou církevního příspěvku – odlukový model

Rozhodujícím zdrojem příjmů církví v tomto modelu je církevní příspěvek. Představuje financování adresné (každý člen své církvi), a to na základě svobodného občanského rozhodnutí. Od roku 1939 je aplikován v Rakousku.

Základní charakteristika církevního příspěvku:

- Církevním příspěvkem nejsou obecně zatíženy všechny fyzické osoby – plátcí daně z příjmu. Platí pouze ti, kteří se tak dobrovolně rozhodnou.
- Výše církevního příspěvku je odvozena z příjmů člena církve. Po zaplacení příspěvku má plátců možnost využít daňové úlevy.
- Církevní příspěvek zajišťuje stoprocentní směřování výnosu ve prospěch konkrétní církve.
- Příspěvek se platí nad rámec povinného daňového státního odvodu. Výši příspěvku stanovuje zákonem určená církev sama.
- Příspěvek se od člena církve vybírá přímo úřadem (osobou) církevní správy bez účasti státní správy.
- Evidenci členů církve si vede pouze každá církev bez účasti státní správy nebo jiné třetí osoby.

2.4.2. Další modely financování (nevedoucí k odluce státu a církvi)

Sponzorská prémie

Sponzorská prémie nevyžaduje registraci členů církve.

Svou podstatou (daňovými dopady a administrativní náročností) jde o obdobu daňových asignací, a tím o zachování stávajícího ekonomického vztahu

Kultura je způsob života

---

mezi státem a církvemi. Navazuje na současný systém sponzoringu, tj. na dary poskytované církvi fyzickými osobami podle odst. 8, § 15 zákona o dani z příjmu. K dosavadní možnosti odečíst dary od základu daně by se přidala jako další daňová úleva možnost odečíst přímo z vyměřené daně minimálně 50% hodnoty daru.

Příklad:

Daň vyměřena ve výši 100 000 Kč, dar činil 10 000 Kč.

Na daních bude odvedeno 100 000 – 50% hodnoty daru = 95 000 Kč.

Výhrady vůči tomuto modelu:

- Nesystémovost a neobhajitelnost ze strany státu. Daňoví poplatníci by byli rozděleni na dvě nerovnoprávné skupiny. Byli by znevýhodněni poplatníci, kteří nechtějí podporovat církev. Ti by museli krýt svými daněmi nižší daňový výnos od poplatníků, kteří poskytli dary církvím.
- Poplatníci příjmu ze závislé činnosti, kteří nepodávají příznání k dani z příjmů fyzických osob, by museli o sponzorskou prémii snížit měsíční zálohy na odvod daně z příjmu a odvést je na účet církví. Komplikované a drahé pro stát i pro občana. Nikdo by to nedělal.
- U poplatníků s nízkými příjmy nebo u starobních a invalidních důchodců by byla možnost uplatnit sponzorskou prémii u své daně vyloučena. Tím by byla porušena nutnost zachovávat rovné podmínky u poplatníků.
- Administrativní náklady jsou velké a bylo by je nutno vynaložit i v případě, že by počet dárců „sponzorské premie“ byl malý.

Daňové asignace

Tento model je zaveden v Itálii, Španělsku, Maďarsku. Jeho podstatou je, že daňový poplatník může v rámci své daňové povinnosti (daň z příjmu fyzických osob) určit malou část své daně na církevní účely nebo na jiný státem určený účel.

- V Itálii lze takto „přesměrovat“ 0,8% své daně ve prospěch katolické církve. Této možnosti využilo zhruba 37% daňových poplatníků (odpovídá to počtu pravidelných návštěvníků kostelů).
- Ve Španělsku poplatník může „přesměrovat“ 0,523% své daně. 50% daňových poplatníků tuto možnost využívá.
- V Maďarsku může daňový poplatník rozhodnout o 1% své daně ve prospěch církví nebo speciálních státních fondů.

Daňové asignace tedy neukládají občanovi platit daň státu a navíc poplatek církvím. Jeho daňová povinnost se zavedením asignací nezvyšuje. Částka, o kterou zvýhodněný poplatník sníží daň, by jinak byla použita k financování ostatních veřejných výdajů. Co neuhradí zvýhodněný poplatník, musí – při daném objemu výdajů – za něj uhradit všichni ostatní poplatníci. V případě asignací

se nejedná o opravdovou odluku státu od církví. Stát totiž určuje ono procento k „přesměrování“, a tím také udržuje církve v závislosti na svém rozhodování. Neplatí zde transparentní vztah stát – daňový poplatník, církve – člen církve. Podle názorů odborníků není zavedení asignací pro české poměry vhodné. Nepřineslo by církvím potřebné zajištění. Naše prostředí je multicírkevní, i vztah k církvím je tu jiný než v uvedených zemích. Toto řešení má pro církve řadu rizik.

2.4.3. Současně předložené návrhy na financování církví

Žádný oficiální dokument není k dispozici, ale na jaře 2004 jednala vládní koaliční skupina o financování církví. Na základě dostupných informací koalice uvažuje o modelu, který je aplikován v Maďarsku. Tento model vznikl na základě podepsání smlouvy mezi Maďarskem a Svatým stolcem. V části upravující cí financování církví dokument ukládá:

- a) Závazek státu na financování církve ve veřejných službách (památková péče, školství...). Dodatkový protokol k dohodě obsahuje detailní předpisy o výpočtu výše této podpory. Stát finančně musí podporovat činnost církevních vysokých škol a univerzit. Stát nemá právo regulovat počet studentů teologie a náboženské pedagogiky, přesto přispívá na jejich výuku (později dohodnuto, že počet těchto studentů nesmí překročit 2 500).
- b) Otázka církevních nemovitostí: byla prodloužena lhůta pro jejich předání církvím (do r. 2011). Jedná se o cca 800 nemovitostí. Hodnota ostatních (nevýdaných) církevních budov se transformovala do finančního fondu, který církvi zabezpečuje financování aktivit v oblasti duchovního života. V roce 1997 byla hodnota fondu stanovena ve výši 42 mld. forintů (tj. 5,376 mld. Kč). Roční výše výnosu z tohoto fondu činí podle dohody 5% od roku 2001 (2,1 mld. forintů / 268,8 mil. Kč) ročně.
- c) Dohoda o zavedení daňových asignací ve výši 1% daně z příjmu fyzických osob. Toto procento nemůže být připsáno nikomu jinému než církvím nebo speciálním státním fondům. Stát v letech 1998–2001 dorovnával výši výnosu těchto asignací do částky 1,7 mld. forintů / 217,6 mil. Kč.

U nás má být podle vyjádření ministra kultury vytvořen fond ve výši 100 mld. korun a z něj má být církvím vyplácena renta. Nelze posoudit objektivitu odhadu, tedy skutečnost, že státu zůstal původní církevní majetek v hodnotě 100 mld. korun. Je však třeba uvést zásadní připomínky:

- 1) Princip restitucí po roce 1989 byl nazván jako zmírnění některých majetkových křivd a týkal se fyzických osob, nikoli osob právnických.
- 2) Je nutno nejprve ve spolupráci s církvemi posoudit možnost navrácení dalšího nemovitého majetku. Seznamy byly vypracovány na základě poža-

Kultura je způsob života

---

dvaků církví již v první polovině 90. let, a je možné touto výčtovou metodou pokračovat.

3) Existuje možnost, že by došlo k nárazovému růstu mandatorních výdajů státního rozpočtu.

Závěr

Tento materiál je přehledem o historii, současnosti a možném postupu v budoucnosti v oblasti financování církví. Není rozhodnutím o vybrané variantě. Má sloužit k diskusi, která bude vedena a k hledání optimálního řešení pro naši společnost. ODS je připravena vést korektní jednání na nejrůznějších úrovních ve chvíli, kdy bude mít exekutivní pravomoc. Po dosažení shody na financování církví v ČR bude třeba tento vybraný model promítnout do budoucí smlouvy se Svatým stolicem. Jsme přesvědčeni, že víra a příslušnost k jednotlivým náboženstvím jsou individuálním rozhodnutím, do kterého se stát vměšovat nemá. Naším cílem bude nalézt takové řešení, které v těchto otázkách zachová dosavadní svobodu každému občanovi a neohrozí nynější postavení církví v České republice.

EDIČNÍ ŘADA MODRÁ ŠANCE

Dosud vyšlo:

1. *Vlastimil Tlustý*
Modrá šance pro veřejné finance červenec 2003
2. *Walter Bartoš*
Modrá šance pro vzdělávání – Důvěra a příležitost říjen 2003
3. *Martin Říman*
Modrá šance pro podnikání – Nový růst říjen 2003
4. *Petr Nečas*
Modrá šance pro bezpečí země – Moderní vojsko pro 21. století říjen 2003
5. *Jiří Pospíšil*
Modrá šance pro právo a spravedlnost – Kvalitní právo, pružné soudy prosinec 2003
6. *Bedřich Moldan*
Modrá šance pro životní prostředí – Prostředí pro zdravý život duben 2004
7. *Tomáš Julínek*
Modrá šance pro zdravotnictví – Chtít zdraví červen 2004
8. *Jiří Papež*
Modrá šance pro venkov – Venkov – šance pro všechny srpen 2004
9. *Ivan Langer*
Modrá šance pro slušné lidi – Moderní a bezpečný stát září 2004
10. *Alena Páralová*
Modrá šance pro zvýšení zaměstnanosti – Více svobody, méně regulace říjen 2004
11. *Alena Páralová*
Modrá šance pro svobodu volby v sociálním systému
– Cesta k lidské důstojnosti listopad 2004
12. *Miroslava Němcová*
Modrá šance pro kulturu – Kultura jako způsob života listopad 2004

Vydala Hlavní kancelář ODS, Jánský vršek 323/13, 118 00 Praha 1
Tel. 234 707 111
e-mail: info@ods.cz, www.ods.cz

ODS © listopad 2004